

TERORISMUL O ARMĂ A RĂZBOIULUI RECE?

Catherine PĂVĂLOIU

Le terrorisme a été défini comme le recours à la violence ou à la menace de la violence afin de semer la panique dans la société, d'affaiblir ou de renverser les autorités en place et de susciter des changements politiques.

Tout en partageant la condamnation sans équivoque du terrorisme, les auteurs expriment leur grande inquiétude devant la multiplication des politiques, des législations et des pratiques adoptées fréquemment par de nombreux pays au nom de la lutte anti-terroriste et qui nuisent à la pleine jouissance de tous les droits de l'homme - civils, culturels, économiques, politiques et sociaux.

Deseori, realitatea este mai stranie decât ficțiunea. Am putea menționa că terorismul are rădăcini adânci în trecut sub toate formele și caracteristicile de violență asupra indivizilor sau umanității. Un exemplu ar fi chiar și "sub forma atentatului politic"¹. De asemenea, putem afirma că și în perioada Războiului Rece au fost întâlnite multiple forme de terorism ce a provocat destabilizare și teamă. Oare perioada Războiului Rece poate reprezenta reperele terorismului? Face terorismul filosofia Războiului Rece? Deși, din punct de vedere istoric, originile termenului terorism a fost întâlnit în regiunea Orientului Mijlociu consacrarea acestuia s-a făcut simțită după căderea sistemului comunist și în Europa.

Războiul Rece a fost o confruntare militară între marile puteri și a fost înlocuită cu un duel al... nervilor, pe fondul șantajului reciproc cu apocalipsul nuclear. Dar nici conflictele armate tradiționale nu au încetat; dimpotrivă, cantonate în afara Europei, ele au făcut tot mai multe victime și le-au oferit producătorilor de armament prilejul unei permanente dezvoltări tehnologice. Deși teoria militară nu a mai făcut progrese, chiar dacă războiul din Vietnam

¹ Prof.univ.dr. Florentin Scaletchi, *Securitatea comunitară și terorismul*, Editura Bren, București, 2006, p. 11; J. Cf. Richard Tackrah, *Enciclopedia terorismului și violenței politice*, Editura Antet, București, 1999, p. 24.

și, mai târziu, cel din Afganistan – încheiate prin înfrângeri usturătoare pentru cele două supraputeri ale vremii, Statele Unite și, respectiv, URSS – au prevestit noul model de conflict „asimetric“, care avea să-și găsească mai târziu teoreticienii.²

Războiul Rece a creat alianțe de conveniență. SUA susținea Israelul în Peninsula Arabică și grupările fundamentaliste islamice în Afganistan. Altfel, mulți dintre teroriștii din ziua de astăzi au fost ajutați și antrenați de SUA acum 20 de ani. Americanii au finanțat și au ajutat în diferite feluri grupările islamice în Afganistan pentru ca acestea erau cele mai bine pregătite pentru a lupta împotriva invaziei sovietice. Decizie corectă, deoarece rușii au suferit o înfrângere usturătoare în fața „mujahedinilor” și au fost nevoiți să se retragă din Afganistan. Mai mult, această înfrângere a fost un factor important în prăbușirea imperiului sovietic.

Războiul din Afganistan (1979-1989) a avut un sfârșit fericit. Trupele ruse s-au retras și Uniunea Sovietică s-a prăbușit, iar Afganistanul era liber din nou. Oare aceasta să fi fost realitatea? În 1989 rușii au lăsat în Kabul (capitala) un guvern comunist pe care au continuat să-l susțină. Mujahedinilor le-au mai trebuit câțiva ani până să cucerească Kabulul. Apoi, diferitele facțiuni etnice și tribale au început să se războiască între ele pentru controlul diferitelor regiuni. Din acest haos, în 1994 a apărut gruparea Taliban, cu o interpretare extremă a islamului, susținută de Pakistan. Talibanii au cucerit capitala Kabul în 1996, însă nu au reușit niciodată să controleze toată țara (controlau cam 90%). Talibanii cu interpretarea lor extremă a islamului s-au înțeles bine cu războinicii lui Osama Bin Laden și s-au ajutat între ei. Rămăși în căutare de o nouă cauză după înfrângerea rușilor și comuniștilor, războinicii deveniți teroriști au găsit noi conflicte în care să se implice, din Cecenia până în Filipine și Africa, și o bază în Afganistan. Osama Bin Laden a devenit "America's most wanted" încă din 1998, când Al Qaeda a organizat două atacuri majore împotriva ambasadelor americane din Kenia și Tanzania (soldate cu sute de morți, marea majoritate africani care se aflau în zonă din întâmplare). Președintele Clinton a comandat atacuri puternice împotriva taberelor de antrenament ale teroriștilor din Afganistan, însă acest lucru nu a afectat prea mult Al Qaeda.

Dar ce avea Osama Bin Laden cu America, care îl susținuse în războiul împotriva rușilor? Firește, Osama Bin Laden are ceva cu toți care nu sunt extremiști ca el. Într-o casetă video, din 30 octombrie 2004, Bin Laden zice "să ne spună Bush de ce nu am atacat, spre exemplu, Suedia". Motivele care le da pentru atacuri sunt: *America susține Israelul* - în casetă el menționează atacul Israelului asupra Libanului din 1982 ca moment important în hotărârea sa de a ataca America; ocupația Palestinei de către Israel este un alt motiv des

² Reprodus după Middle East Media Research Institute și citat de Scott L. Wheeler în *Tactici teroriste pentru războiul împotriva Occidentului*, www.insightmag.com).

menționat -, *America are trupe în Arabia Saudită* ("țara sfântă" pentru musulmani și țara de origine a lui Bin Laden) și *America susține regimuri seculare arabe* (dictaturi sau monarhii) - care nu se înțeleg prea bine cu fundamentalistii islamici. Sunt acestea adevăratele lui motive? Evident că nu! Aceste "cauze" sau "creanțe" sunt populare în lumea arabă (și nu numai) și Bin Laden le folosește pentru a câștiga suport, recruți și fonduri. Totodată, este de la sine înțeles că terorismul de orice fel nu câștigă simpatizanți pentru o cauză, și când teroriștii cer lucruri pentru "palestinieni" fac mult mai mult rău decât bine palestinienilor.³

Revenind la trecut putem evidenția perioada anului 1954 unde, în Algeria, 96% din populație era formată din musulmani și 2% din europeni. Pe fondul unei crize economice profunde s-au înregistrat ciocniri între populația arabă și populația colonială. Franța a reacționat. Marina franceză a bombardat satele de pe coastă, aviația franceză a mitraliat comunitatea arabă, iar unitățile speciale de represiune au comis abuzuri. Aproximativ 45.000 de musulmani au fost uciși. Ca răspuns Algeria a reacționat prin Frontul de eliberare națională a Algeriei care a declanșat acțiuni de gherilă împotriva administrației franceze soldate cu masacrarea unui număr mare de europeni. Asasinatele erau comise mai ales asupra arabilor musulmani algerieni care nu respectau regulile impuse de Frontul de eliberare națională a Algeriei. Au fost asasinați aproximativ 6.350 de musulmani și 1.035 de europeni. Pentru maximizarea efectului de intimidare Frontul a dat ordin tuturor algerienilor să renunțe la fumat. Tutunul era considerat monopol al francezilor. Consecințele nerespectării ordinului erau mutilarea fumătorilor prin tăierea buzelor cu pumnalul.

Bineînțeles, valurile de terorism care au afectat întreaga lume, au surprins total democrațiile occidentale, și până în momentul în care grupările transnaționale și internaționale nu au atacat în mod organizat și sistematic ținte din marile metropole, responsabilii naționali considerau că violența politică există doar în republicile bananiere din țările lumii a treia.

De asemenea, la jumătatea anilor 1960, practic toate mișcările de gherilă erau sprijinite de blocul comunist, terorismul extinzându-se și în America de Nord și Europa, chiar în condițiile în care aceste continente nu se confruntau cu insurgențe.

Cum am precizat anterior, decizia istorică, dar și funestă de a răzbuna înfrângerile arabe și de a pedepsi statul Israel cu ajutorul terorismului internațional, a marcat începutul unei noi ere în folosirea premeditată a terorii transnaționale.

La sfârșitul anilor '60, terorismul s-a schimbat radical, din următoarele motive:

³ <http://209.85.135.104/search?q=cache:k-5lVwnJaHgJ:www.exit.md/files/0117000700780.doc+istoria+terorismului&hl=ro&ct=clnk&cd=24&gl=ro>

- vechile imperii și-au găsit sfârșitul și multe din țările lumii a treia și-au declarat independența.

- lupta lor pentru independență s-a transformat într-un război sângeros între diversele grupuri politice interne, datorate fie problemelor minorităților, precum și faptului că granițele geografice, rezultat al politicii de colonialism, nu au realizat separarea etnică a noilor state.

- datorită apariției celor două super-puteri cu ideologii opuse, lumea s-a împărțit în două mari zone de influență.

- revoluția tehnologică a determinat o stare de frustrare a diverselor grupuri politice din țările slab dezvoltate.

- dezvoltarea comerțului internațional a determinat apariția unei importante interdependențe în relațiile economice internaționale și apariția unor investiții industriale cu participare străină și care ulterior au devenit obiectivele preferate ale acțiunilor teroriste.

- disparitățile privind nivelul de trai dintre țările bogate și cele sărace au crescut permanent, acutizând astfel discrepanța valențelor materiale.

De aici, se poate concluziona că acești factori au condus la instabilitate internă, revoluții, rebeliuni și alte acte de violență politică, iar pe fondul acestor mutații, terorismul a luat amploare în deceniul următor, prin formarea unor grupuri politice care au utilizat violența, pentru a obține rezolvarea propriilor obiective⁴.

În data de 23 noiembrie 1963 are loc asasinarea lui John Fitzgerald Kennedy. Asasinarea a avut loc când președintele, aflat într-un convoi oficial într-o mașină deschisă, trecea prin Dallas. A fost împușcat de la fereastra unui depozit de către Lee Harvey Oswald, lucrător la acel depozit. La începutul anchetei Oswald este și el împușcat. Secretele asasinării nu au fost descifrate nici până astăzi, deși dosarele comisiei Warren au numărat 26 de volume de depoziții și probe.⁵

La 28 august 1968 era asasinat Ambasadorul Statelor Unite în Guatemala, iar la 30 iulie 1969 ambasadorul SUA în Japonia avea să fie și el victima unui atac cu armă albă al unui cetățean japonez. În același an, la 5 septembrie, grupul revoluționar marxist din Brazilia, MR-8, îl răpea pe ambasadorul american din această țară.⁶

Problema secolului XX, terorismul, a reprezentat și reflectă fenomenul care s-a perpetuat de-a lungul războiului rece, beneficiind de sprijinul ambelor super-puteri, Uniunea Sovietică și Statele Unite ale

⁴ Ciuchiță Lucian, Toma Daniel, Tihan Eusebiu, *Scurtă analiză asupra terorismului contemporan. Orientări. Strategii de combatere*, Editura Opinfon, București, 2006, pp.19-20.

⁵ William Manchester, *Moartea unui președinte, 20-25 noiembrie 1963*, Editura Politică, București, 1968, pp.668-753.

⁶ <http://www.scribd.com/doc/29531/terorismul-jean-servier>

Americii, care s-au folosit de diferitele grupări teroriste pentru a-și promova propriile interese, terorismul a supraviețuit acestuia și a găsit chiar noi spații și noi modalități de manifestare.

Scormonind în istoria popoarelor regăsim un atentat terorist cu impact asupra opiniei publice din întreaga lume. S-a petrecut în Germania, la München, în septembrie 1972. Acest atentat a fost revendicat de gruparea palestiniană „Organizația Septembrie Negru” și a avut drept țintă delegația de atleți israelieni aflată la Jocurile Olimpice. Teroriștii arabi, infiltrați în Satul Olimpic, au luat ostatici 9 membri ai echipei israeliene și au ucis alți 2. Doi dintre ostatici au reușit să evadeze și au alertat poliția germană. În timpul intervenției poliției germane împotriva teroriștilor arabi, toți ostaticii deținuți de aceștia au fost uciși. Organizația „Septembrie Negru” era numele sub care Fatah, brațul armat al Frontului pentru eliberarea Palestinei, a acționat între 1971 și 1974.⁷

În martie 1973 a fost asasinat ambasadorul SUA în Sudan precum și alți diplomați. Apogeul crizelor determinate prin luarea de ostatici a fost atins în anul 1979. Răsturnarea Șahului Iranului, Muhammad Reza Pahlavi, și instaurarea unui nou guvern revoluționar islamic au avut drept consecință o deteriorare constantă a relațiilor dintre SUA și Iran. Decizia de a-l primi pe Șah în SUA într-un moment în care noul guvern iranian cerea predarea acestuia în vederea judecării a fost la originea crizei ostaticilor. La 4 noiembrie, un grup de radicali iranieni a pătruns în ambasada SUA din Teheran, capturând 66 de diplomați americani. Aceștia au fost eliberați la 20 ianuarie 1981, după 444 de zile. Administrația americană a acționat pe mai multe direcții pentru soluționarea crizei, punând în centrul atenției siguranța ostaticilor. Astfel SUA au impus sancțiuni economice Iranului, oprind importurile de petrol din această țară; au acționat, fără succes însă, pe cale diplomatică și au încercat să întreprindă o operațiune militară specială pentru salvarea ostaticilor, tot fără rezultat. Moartea Șahului și invadarea Iranului de către Irak au produs însă o schimbare în politica Teheranului, acesta devenind mai receptiv la propunerile de soluționare a crizei.⁸

Eșecul în rezolvarea acestei profunde crize în timpul primului său mandat a contribuit, într-o oarecare măsură, la pierderea alegerilor de către președintele Jimmy Carter, el fiind învins în cursa prezidențială de Ronald Reagan. Noul președinte a profitat de situația creată în Iran pentru a pune capăt crizei și, la 20 ianuarie, chiar în ziua învestirii sale în funcție, cei 53 de ostatici erau eliberați.

Originea terorismului internațional este considerat Orientul Apropiat, în Palestina. A început cu fedainii palestinieni care, frustrați de zdrobirea

⁷ Ibidem.

⁸ Vezi <http://www.scribd.com/doc/29531/terorismul-jean-servier>.

coaliției arabe de către Israel în războiul de 6 zile din 1967, recurg la atentate teroriste. Un astfel de atentat este asasinarea lui Anwar Sadat la 6 octombrie 1981 deoarece acesta semnase un acord de pace cu Israelul. La o paradă militară câțiva soldați convertiți la cauza islamistă au deschis focul cu arme automate asupra tribunei oficiale în care se afla președintele Sadat, acesta fiind ucis, iar 20 de oameni au fost răniți (diplomați străini). Vicepreședintele Hosni Mubarak a scăpat și a devenit ulterior șef al statului.

Brigăzile Roșii l-au asasinat pe liderul „democrației creștine” Aldo Moro în mai 1978. Acesta fusese de 5 ori prim ministru al Italiei. Cauza atentatului a constituit-o faptul că Moro devenise partizanul „compromisului istoric” cu partidul comunist.

Asasinarea a avut loc după 55 de zile în care Moro a fost ținut ostatic; cadavrul a fost găsit în portbagajul unei mașini la Roma.

La 7 octombrie 1985, vasul italian de croazieră Achille Lauro, având la bord peste 400 de persoane (echipajul italian și portughez și turiști de diferite naționalități) a fost capturat de un grup de 4 oameni înarmați. Atentatorii s-au declarat membri ai Frontului pentru eliberarea Palestinei și au solicitat, amenințând cu uciderea pasagerilor, eliberarea a 50 de palestinieni deținuți în Israel. Dat fiind că pe vas se aflau și turiști americani, iar teroriștii au amenințat că aceștia vor fi uciși primii, guvernul american a acționat pentru soluționarea crizei. Paralel cu acțiunile americane, guvernul italian a inițiat propriul demers, implicând negocieri cu partea arabă, dar și posibilitatea unei intervenții militare. După 2 zile, teroriștii au predat controlul asupra vasului, în schimbul garantării libertății lor. Autoritățile americane au acționat pe cale militară pentru a forța aterizarea avionului ce-i transporta pe teroriști în Sicilia, aceștia fiind preluați de autoritățile italiene. Aceasta a provocat o încordare a relațiilor între S.U.A. și Italia. Criza a înregistrat o singură victimă, un turist american invalid care a fost aruncat peste bord de teroriști.

Abu Jihad, comandant Fatah, a fost asasinat în casa sa din Tunisia în aprilie 1988. La 15 aprilie 1989 moare Hu Yao Bang. Moartea acestuia declanșează proteste, greva foamei și ocuparea pieței Tienanmen de către studenții radicali pro-democrați. În data de 20 mai se decretează legea marțială în Beijing. În data de 3 iunie Armata chineză ucide sute de civili chinezi în timpul represaliilor împotriva studenților chinezi dizidenți.

În septembrie 1989 avionul UTA 772 s-a prăbușit în Niger. Bomba, plasată de agenți libanezi, a ucis toți pasagerii. Alfred Herrhausen, șeful Deutsche Bank AG și cel mai influent om de afaceri din Germania a fost asasinat în 1989 de către Red Army Faction (RAF). O bombă extrem de sofisticată a fost activată în momentul în care mașina lui Herrhausen a trecut pe lângă ea. În India primul ministru Indira Gandhi Sikh a fost asasinat în data de 31 octombrie 1984.

Sfârșitul războiului rece, consfințit prin întâlnirea dintre președinții american și sovietic – George Bush și Mihail Gorbaciov – din Malta

(decembrie 1989) și consemnat formal la summit-ul Conferinței de Securitate și Cooperare în Europa, de la Paris (1990), era de așteptat să aducă o diminuare a fenomenului terorist, din moment ce confruntarea dintre cele două blocuri se încheiase, iar state care altă dată găseau justificări actelor de terorism și chiar le sprijineau acum le condamnau în mod deschis.

Tot în perioada Războiului Rece apar disputele între fostele structuri de comando și actualele grupări teroriste.

Disputa dintre serviciile secrete a fost de o intensitate nemaîntâlnită în istorie. Cum altfel putem interpreta acțiunile de tip Gladio (sabia) inițiate de serviciile secrete americane în colaborare cu cele occidentale din Europa, adică unități specializate de tip *stay behind*, a lovi adversarul, adică regimurile comuniste ori acțiunile cu priză la public ale comuniștilor. La rândul ei, URSS, principalul inventator și bastion al sistemului comunist, a replicat pe măsură, prin așa-numita operațiune *Tricontinentală*, pregătind grupuri teroriste roșii pentru a da lovituri imperialismului⁹.

De asemenea, resursele naturale ale acestei lumi și mai ales ale petrolului reprezintă sursa agresivității pentru menținerea și lărgirea controlului asupra celor mai mari rezerve de petrol ale lumii, terorismul activând dorința de control asupra lumii și a resurselor, în opinia mea.

În anul 1985, în fruntea “oficiului” a fost numit un om de excepție, recrutat și instruit de C.I.A. pe nume Osama bin Mohamed bin Laden, care a transformat, cu aprobarea C.I.A., “Oficiul pentru Servicii Speciale” în Al Qaeda. Prin intermediul acestei organizații S.U.A. au introdus în Afganistan armament și materiale de război estimate la circa 8 miliarde de dolari. La încheierea războiului din Afganistan, în anul 1988, Al Qaeda controla un efectiv de circa 50.000 de luptători proveniți din toate statele de credință musulmană, experimentați în acțiuni subversive, teroriste și de gherila. Întorși în țările de origine, combatanții Al Qaeda au constituit filiale locale ale acestei organizații, continuând acțiunile de recrutare și instruire de noi adherenți. În felul acesta Al Qaeda a devenit cea mai mare organizație teroristă transnațională a tuturor timpurilor, adică s-a “globalizat”. S-a repetat fenomenul de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, cu zecile de mii de teroriști instruiți de S.O.E. și O.S.S. care au distrus imperiile coloniale¹⁰.

Astfel, considerăm că arma principală a terorismului este omul. Existența unui om inteligent, om fanatic, om misionar care, în numele unor convingeri ce nu pot fi zdruncinate ușor, este în stare de orice sacrificiu și, mai ales, este în stare să inventeze mijloace de acțiune inteligente și deosebit de eficiente, întrucât el pune în ceea ce face toată religia și toată ființa lui. Asemenea oameni nu pot fi ușor opriți.

⁹ http://www.conceptwizard.com/pipeline_of_hatred.html

¹⁰ <http://www.c-cultural.ro/biblioteca%20virtuala/simpozion/terorism/garz/garz.htm>

De asemenea, considerăm că terorismul se prezintă, în epoca actuală, ca un fenomen care poate atinge toate componentele societății. Cum numărul de ținte este prea vast pentru a se putea asigura o securitate fizică totală a acestora, iar dacă vreodată am reuși să o facem, ar însemna că teroriștii au câștigat bătălia, deoarece acest lucru ar presupune pierderea actualului mod de viață. Insuficiența posibilităților de luare a măsurilor de securitate totală, pune în evidență importanța informării și atenționării, prevenirii, reacției și acțiunii de depășire a consecințelor în cazul producerii atacului terorist.

BIBLIOGRAFIE

- Arădăvoaice Gh. Iliescu, D., Niță, L. D., *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Oradea, Editura Antet, 2002.
- Ciuchiță Lucian, Toma Daniel, Tihan Eusebiu, *Scurtă analiză asupra terorismului contemporan. Orientări. Strategii de combatere*, Editura Opinfon, București, 2006.
- Florin Moiescu (coord.), Anghel Andreescu, Maricel Antipa, *Terorismul – amenințare majoră asupra democrației secolului XXI*, Editura Universitatea Națională de Apărare, București, 2004.
- Huntington P. Samuel, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 1998.
- Lavasseur, George, *Les aspects repressifs du terrorisme international*, Lyon, Editura Pedone, 1977.
- Middle East Media Research Institute citat de Scott L. Wheeler în *Tactici teroriste pentru războiul împotriva Occidentului*, www.insightmag.com).
- Seger A. Karl, *The Antiterrorism Handbook*, Editura Presidio, New York, 1990.
- William Manchester, *Moartea unui președinte, 20-25 noiembrie 1963*, Editura Politică, București, 1968.
- ***, *Terorismul - istoric, forme, combatere. Culegere de studii*, Editura Omega, București, 2001.
- <http://www.scribd.com/doc/29531/terorismul-jean-servier>
- http://www.conceptwizard.com/pipeline_of_hatred.html
- <http://www.c-cultural.ro/biblioteca%20virtuala/simpozion/terorism/garz/garz.htm>
- <http://209.85.135.104/search?q=cache:k-5lVwnJaHgJ:www.exit.md/files/0117000700780.doc+istoria+terorismului&hl=ro&ct=clnk&cd=24&gl=ro>